

виборні ради з представників громадськості. Члени ради виконують свої функції безоплатно.

До компетенції органів місцевого самоврядування, яка визначається конституціями і законами штатів, входять питання: охорони громадського порядку, керівництва місцевою поліцією і юстицією, інформування населення про нормативні акти федерації і штатів, встановлення місцевих податків і зборів, бюджету, надання соціальних послуг, шкільної справи, охорони здоров'я, житлового будівництва, соціального забезпечення тощо [2, с. 358].

Отже, США є федеративною конституційною республікою із чітким розмежуванням повноважень центру і штатів. Система органів місцевого самоврядування охоплює усі рівні держави та відіграє вагомий роль у багатьох сферах суспільного життя.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кожемякін П. Г. Виборче право зарубіжних країн : [навч. посіб.] / П. Г. Кожемякін. – Дніпропетровськ : Оксамит-Текс, 2006. – 328 с.
2. Конституційне право зарубіжних країн : [навч. посіб.] ; [2-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн : [підруч.]. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 496 с.
4. Цаликова М. Б. Законодательная активность президента и обеспечение конституционного баланса власти США / М. Б. Цаликова // Конституционное и муниципальное право. – 2002. – № 1. – С. 39–44.

Скремінська Ольга Олегівна

студентка соціально-психологічного факультету,
Житомирський державний університет ім. І. Франка

Соціальна адаптація осіб, звільнених з місць позбавлення волі

Стаття присвячена темі соціальної адаптації людей після ув'язнення. На даний момент це питання є актуальним, тому що однією з найскладніших проблем у пенітенціарній сфері є адаптація осіб, звільнених із місць позбавлення волі, до життя в суспільстві. Люди, які були відірвані від звичного середовища та ізольовані від суспільства, мали примусовий спосіб життя, обмеження в реалізації потреб особистості, тривале співжиття зі злочинцями, як правило, деградованими розумово й морально, не тільки зазнають матеріальних збитків, але й призводять до негативних змін у їх психіці, зменшують їх соціальну цінність. І через такі причини вони не можуть потім пристосуватися до норм в суспільстві і взаємодіяти з іншими людьми.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми соціальної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі, оцінці шляхів її розв'язання для запобігання рецидивів.

Термін «адаптація» походить від латинського слова *adaptatio* – пристосування. Він прийшов у гуманітарні науки з природознавства, де розумівся як «процес пристосування будови і функцій організмів (особин, популяцій, видів), їх органів до умов середовища. Термін «соціальна адаптація» має місце в суспільних науках і означає – інтегративний показник стану людини, що відображає його можливості виконувати певні біосоціальні функції: адекватне сприйняття навколишньої дійсності

і власного організму; адекватна система відносин і спілкування з оточуючими; здатність до праці, навчання, до організації дозвілля та відпочинку; здатність до самообслуговування і взаємообслуговування в сім'ї та колективі; мінливість (адаптивність) поведінки відповідно до рольових очікуваннями інших. Іншими словами, це активний процес пристосування людини до умов соціального середовища, певний вид взаємодії особистості або соціальної групи з соціальним середовищем [4, с. 67].

Щодо осіб, звільнених після виконання покарання, соціальна адаптація – процес засвоєння звільненими особами соціального досвіду з метою повернення їх до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві.

Правові засади соціальної адаптації визначені в Законі України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк». Закон визначає загальні засади соціальної адаптації осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, засади участі у соціальній адаптації цих осіб підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, а також фізичних осіб, забезпечує правове регулювання відносин, спрямованих на реалізацію такими особами прав і свобод, передбачених Конституцією та законами України.

Однією з форм роботи з колишніми в'язнями визначено соціальний патронаж, як допомогу звільненим особам шляхом здійснення комплексу правових, економічних, організаційних, психологічних, соціальних та інших заходів, зокрема надання послуг, спрямованих на їх соціальну адаптацію [1]. Суб'єктами соціального патронажу є центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, об'єднання громадян, а також фізичні особи, які здійснюють соціальний патронаж.

Стаття 8 зазначає, що центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого утворюють спостережні комісії, піклувальні ради при спеціальних виховних установах та здійснюють контроль за діяльністю суб'єктів соціального патронажу, які їм підпорядковані. Координацію соціального патронажу звільнених осіб віком до 35 років включно здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, молоді та спорту, а після 35 років – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення [1].

Стаття 11 називає спеціалізовані установи для звільнених осіб: центр соціальної адаптації та спеціальний будинок-інтернат.

Центр соціальної адаптації – соціальна установа, діяльність якої спрямована на поступове повернення звільнених осіб до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві шляхом надання їм соціальних послуг та сприяння в отриманні іншої допомоги з урахуванням індивідуальних потреб (стаття 12).

Спеціальний будинок-інтернат – соціально-медична установа, призначена для постійного проживання звільнених осіб – громадян похилого віку, осіб з інвалідністю I і II груп, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування. До нього на безоплатній основі приймаються звільнені особи – громадяни похилого віку, особи з інвалідністю I і II груп, що не мають працездатних дітей або інших родичів, які згідно із законом зобов'язані їх утримувати. Закон передбачає можливість прийому на платній основі звільнених осіб,

що мають працездатних дітей або інших родичів, які згідно із законом зобов'язані їх утримувати [1].

У разі звернення звільнених осіб спеціалізовані установи зобов'язані невідкладно розпочати здійснення стосовно таких осіб заходів соціального патронажу, таких як послуги тимчасового притулку, а також соціальні, медичні, юридичні, освітні, реабілітаційні та інші послуги (Стаття 9).

Крім того, за потреби передбачаються окремі заходи соціального патронажу:

- звільненим особам забезпечується надання медичної та медико-санітарної допомоги в установленому законодавством порядку. Звільнені особи, які хворіють на особливо небезпечні інфекційні хвороби або є носіями збудників таких хвороб, підлягають медичному нагляду і лікуванню в порядку, передбаченому законом. Особи, які на день звільнення потребують стаціонарної медичної допомоги, направляються до закладів охорони здоров'я.

- до звільнення з установ виконання покарань за особами, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, зберігається жила приміщення, що вони займали на законних підставах до засудження. Звільнені особи, які потребують поліпшення житлових умов, мають право на отримання житлового приміщення в порядку, передбаченому законодавством.

- звільненим особам, які не мають жилої площі, після прибуття до обраного місця проживання на період до отримання такої площі місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування надається місце для тимчасового проживання в соціальних чи спеціальних гуртожитках, створених цими органами. Місце для проживання в зазначених гуртожитках надається також звільненим особам, жила площа яких тимчасово заселена, на період до її звільнення та звільненим особам, яким повернути колишнє жила приміщення немає можливості,
- на період до поліпшення їх житлових умов у порядку, передбаченому законом.

- видача паспортів та реєстрація місця проживання або перебування звільнених осіб здійснюються протягом строку та в порядку, передбачених законодавством [1].

Працівники патронажної служби мають право відвідувати в установах виконання покарань осіб, яких мають звільнити, для консультування щодо перспектив їх життя на волі [1].

Не можна окремо не сказати про ресоціалізацію неповнолітніх, які відбувають покарання. Соціально-педагогічна занедбаність, що притаманні значній частині неповнолітніх засуджених, частково зумовлена тим, що до засудження 41,3% неповнолітніх не працювали і не вчилися, 49,1% виховувалися в неповній сім'ї, 19,5% – круглі сироти [2, с. 92]. Така характеристика контингенту виховних колоній, звісно, вимагає виваженого підходу до процесу виконання кримінального покарання, пошуку індивідуальних причин їх асоціальної спрямованості [2, с. 93].

Виховну роботу з засудженими, яка забезпечує процес ресоціалізації, проводять фахівці соціально-психологічної служби, педагоги, психологи. Вона включає: організацію загальноосвітнього й професійно-технічного навчання; проведення батьківських днів; надання порад та консультацій; впровадження заходів для соціальної реабілітації засуджених після звільнення [3, с. 75].

Визначено, що після звільнення людина проходить наступні етапи адаптації:

- перший (початковий) етап, коли індивід засвоює лише правила поведінки, але система цінностей нового середовища внутрішньо їм не визнається;

- другий етап (терпимості), коли як оточення, так і індивід визнають рівноцінність еталонів поведінки один одного;

– третій етап (пристосування, «акомодації») пов'язаний зі взаємними поступками: не тільки індивід визнає і приймає систему цінностей середовища, а й представники останньої визнають деякі його цінності;

– четвертий етап (найповнішою адаптації, етап «асиміляції»), коли індивід повністю відмовляється від колишніх зразків і цінностей і повністю приймає нові [4, с. 63].

Початковий етап освоєння після звільнення від покарання – найскладніший і деколи вирішальний. Важливість його для соціальної адаптації складно переоцінити. Нерідко, стикаючись із труднощами в побуті і при влаштуванні на роботу, звільнені від відбування покарання звертаються за допомогою до старих друзів, залучають їх у нові злочини.

Етап засвоєння соціально корисних ролей складний і суперечливий, пов'язаний з психологічними і моральними труднощами звільненого від відбування покарання. У цей період відбувається зміна його соціальних ролей, функцій, і, як правило, виникає необхідність у зміні сталих навичок і звичок. Саме тому, часто особи, особливо відбули тривалий термін позбавлення волі, пристосовуються до нової, що змінився за час соціальному середовищі з великим внутрішнім напруженням, психологічними зривами, з постійними стресовими станами [4, с. 63].

На етапі правової адаптації відбувається затвердження в психіці потрібних і корисних поглядів, звичок, нахилів, цінностей, бажання чесно трудитися, точно й неухильно виконувати вимоги законів і морально етичних норм. Таким чином, тут мова йде про закріплення досягнутих у процесі виконання покарання позитивних результатів виправно-трудоного впливу і досягненні цілей виправлення судимої особи [4, с. 64].

Під час всіх цих важких етапів, для ув'язненої людини, поряд має бути фахівець який буде надавати психологічну допомогу та супроводжувати його. Держава надає певну грошову допомогу, допомогу з житлом, психологічну і медичну допомогу. Як бачимо, на законодавчому рівні визначено комплексний підхід до вирішення проблем, але грошова допомога не значна і залишається проблема роботи. Багато роботодавців не мають бажання та не хочуть наймати людину з кримінальним минулим та давати їм другого шансу, боячись, що вони знову зможуть піти по кривій доріжці.

Окремої уваги потребує питання ресоціалізації жінок. Загалом, середній термін позбавлення волі у жінок довший, ніж у чоловіків. Перебуваючи в умовах, не пристосованих до психологічних і фізіологічних особливостей жінок, вони дезадаптуються, втрачають соціальні зв'язки, психологічно деформуються. Тому вони гостро потребують соціальної допомоги, спрямованої на зміни стереотипу життя, звикання жити в інших умовах. Така робота буде ефективною, якщо її проводити і в пенітенціарних установах, і зі звільненими особами. Наприклад в одній жіночій в'язниці створили кімнату, для дітей і ув'язнені, які були вагітні, могли доглядати за своїми новонародженими дітьми до трьох років. І шкода, що це не практикують в більшості таких закладів, тому що результати були дивовижні, більшість жінок стали жалкувати про скоєне та стали думати про майбутнє, і що коли вони вийдуть з в'язниці будуть робити все, щоб їх дитина не повторила їх помилок та дати їм кращого життя [2, с. 93].

Таким чином, можна зробити висновок, що соціальна адаптація осіб колишніх ув'язнених – це процес, що охоплює комплекс їх психологічної практичної

підготовки до життя в суспільстві, не тільки відновлення колишніх позитивних соціальних ролей, а й освоєння нових, в силу обставин, що змінилися, а також встановлення корисних контактів і усунення перешкоджають факторів для успішної реабілітації в суспільстві.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» [Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 6, ст. 39; 2005 р., № 10, ст. 19].
2. Будз В. Жіноча рецидивна злочинність у сучасній Україні: проблеми детермінації / В. Ф. Будз // Бюл. М-ва юстиції України. – 2008. – № 1 (75). – С. 145.
3. Андрушко І. Досвід організації соціально-психологічної роботи із засудженими в установах виконання покарань / І. Андрушко. – К.: Центр «Альтернатива-В», 2004. – 198 с.
4. Проблеми соціальної адаптації осіб, які відбули кримінальні покарання / [за заг. ред. Беци О. В.]. – К.: Атака, 2006. – 136 с.

Мельник Людмила Юріївна
студентка 2-го курсу факультету екології та права,
Житомирський національний агроекологічний університет

Роль судового прецеденту в праві ЄС

«Правовий прецедент» – включає в себе загальну назву як судового прецеденту так і адміністративного прецеденту. Під судовим прецедентом слід розуміти рішення, яке прийняте вищим судовим органом по конкретній справі, що вважається обов'язковим для інших судів при розгляді аналогічних справ [1, с. 193].

Прецедентне право становить значну групу норм європейського права Судовий прецедент у праві ЄС є результатом діяльності Суду ЄС, який був створений для тлумачення та застосування Римського договору. Повноваження Суду ЄС подібні до повноважень суду ООН. Але згодом первинне та вторинне законодавство ЄС перетворилося на право, що має пряме застосування в національних правових системах держав-членів, завдяки постійній практиці Суду.

Суд ЄС був заснований відповідно до Угоди про Європейське співтовариство вугілля та сталі у 1952 р. як Суд Європейського співтовариства з вугілля та сталі. З набранням чинності Римськими договорами в 1958 р. Суд став спільним інститутом для трьох Співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євроатом). З набранням чинності Лісабонської угоди у 2009 році назву Суду було змінено на теперішню.

Роль суду ЄС полягає не в тому, щоб займатися лише нормотворчістю, а й в тому, щоб забезпечувати «дотримання прав» в ході тлумачення і застосування установчих документів правових актів, які на них базуються. Ця діяльність здійснюється при розгляді Судом ЄС конкретних справ, віднесених до його юрисдикції, в тому числі позовів до держав-членів, інституцій, органів ЄС, преюдиціальних запитів органів правосуддя держав-членів.

Розглядаючи ці справи Суд ЄС дає офіційне (нормативне) тлумачення права ЄС. Правові позиції вироблені Судом – при розгляді конкретних справ утворюють судову практику. На цю практику він посилається в своїх подальших рішеннях. Подібно і